

Nr 27.

Ullåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, dels ock väckta motioner angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

I en den 31 mars 1952 dagtecknad proposition, nr 186, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Härigenom förordnas, att under tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953 skola, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank finnes stadgat, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse.

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst fyratusenåttahundra miljoner kronor.

2 §.

Därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, under tid då riksdagen ej håller session, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor. Dylikt av Konungen lämnat medgivande skall,

¹ Bihang till riksdagens protokoll 1952. 8 saml. Nr 27.

därest detsamma icke godkännes av riksdagen inom tjugu dagar från början av nästföljande session, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa skall räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld.

I skrivelse den 20 februari 1952 har *utredningen om regleringen av riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt* hemställt, att maximigränsen för sedelomloppet under tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953 måtte bestämmas till 4,8 miljarder kronor.

Över skrivelsen ha, efter remiss, yttranden avgivits av *fullmäktige i riksbanken* samt *fullmäktige i riksgäldskontoret*.

Beträffande innehållet i utredningens skrivelse och remissyttrandena får utskottet hänvisa till propositionen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

Enligt lagen den 8 juni 1951 (nr 388) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning gälla — i stället för vad i 1934 års riksbankslag är i motsvarande hänseende stadgat — särskilda föreskrifter i fråga om riksbankens rätt att utgiva sedlar. Dessa innebära bland annat, att riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av 4 400 miljoner kronor. 1951 års lag är tidsbegränsad; giltighetstiden för densamma utgår den 30 juni 1952.

I samband med tillkomsten av 1951 års lag uttalade jag, att jag icke för det dåvarande ville taga slutlig ståndpunkt till frågan hur sedelutgivningsrätten borde regleras på längre sikt utan att jag hade för avsikt att taga spörsmålet under närmare övervägande. Med stöd av bemyndigande av Kungl. Maj:t har jag sedermera den 13 november 1951 tillkallat särskilda utredningsmän med uppdrag att verkställa utredning i ämnet.

Som framgår av vad jag tidigare anfört ha nämnda utredningsmän funnit att uppdraget icke kunnat fullgöras inom sådan tid, att härav föranlett förslag om definitiv lagstiftning i frågan kunde framläggas under innevarande års riksdag. Utredningsmännen ha föreslagit att 1951 års lag måtte ersättas med en liknande lag gällande för tiden den 1 juli 1952 — den 30 juni 1953, varvid dock den nuvarande gränsen för sedelutgivningen borde förhöjas från 4 400 till 4 800 miljoner kronor. Vid sina beräkningar rörande sedelomloppet ha utredningsmännen — under förutsättning att statsmakterna och riksbanken vidtog effektiva åtgärder för att förhindra en fortsatt pris- och löneglidning — uppskattat sedelomloppet vid slutet av år 1952 till omkring 4 400 à 4 500 miljoner kronor. Till nämnda belopp borde läggas en viss reserv, förslagsvis uppgående till 300 miljoner kronor, avsedd att ge riksbanken möjlighet att tillgodose eventuellt uppkommande behov, som sam-

manhänge med ändrade betalningsvanor samt med andra förändringar, som ej kunde hänföras till en försämring av penningvärdet. De sakkunniga ha jämväl uttalat att riksbanken, i enlighet med beslutet om sedelutgivningsrätten och övriga direktiv, som riksdagen kunde meddela för bankens verksamhet, i god tid borde inrikta sin politik så, att frågan om en höjning av gränsen för sedelomloppet ej bleve aktuell under året genom sådana anspråk på sedelutgivningen, som hade sin grund i en försämring av penningvärdet.

Hur sedelutgivningsrätten skall regleras på längre sikt bör givetvis icke nu bli föremål för bedömning, utan detta spörsmål bör anstå till dess utredningsmännen slutfört sitt uppdrag. I avvaktan härpå bör den provisoriska lagstiftningen i ämnet förlängas, lämpligen under den tid utredningsmännen förordat eller den 1 juli 1952 — den 30 juni 1953.

Av vad utredningsmännen anfört får anses framgå att behov av en viss utvidgning av sedelutgivningsrätten föreligger. Mot det belopp å 400 miljoner kronor, med vilket höjning ifrågasatts, har jag icke någon erinran. Såvitt för närvarande går att bedöma torde nämnda belopp vara tillräckligt. Jag förordar sålunda att det nuvarande maximibeloppet för sedelutgivningen höjes från 4 400 miljoner kronor till 4 800 miljoner kronor. I anledning av vissa uttalanden av utredningsmännen om riksbankens bundenhet av ett i författning fastställt maximibelopp för sedelmängden och vad bankofullmäktige i anslutning därtill anfört, vill jag endast framhålla att bestämmandet av en viss maximigräns, nu liksom tidigare, självfallet har den innebörden, att det blir en uppgift för riksbanken att, inom ramen för av riksdagen meddelade direktiv, tillvarataga de möjligheter som kunna stå riksbanken till buds för att förhindra att ett överskridande av maximibeloppet skall behöva ifrågakomma.

Bestämmelserna rörande riksbankens sedelutgivning under tiden den 1 juli 1952 — den 30 juni 1953 torde böra upptagas i en ny lag vilken — med den jämkning som föranledes av det nyss sagda — bör utformas i överensstämmelse med 1951 års lag i ämnet.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning*.

I sammanhang med förevarande ärende har utskottet ansett sig böra behandla två likalydande, till bankoutskottet hänvisade motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 298 av herr *Nordenson m. fl.* och den andra inom andra kammaren under nr 390 av herr *Hjelmanson m. fl.* I dessa motioner hemställes »att riksdagen vid behandlingen av riktlinjerna för den ekonomiska politiken i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte dels

uttala att en övergång till en friare ekonomi är angelägen och att de därför nödvändiga åtgärderna böra av Kungl. Maj:t redan nu planeras samt successivt genomföras, dels hemställa att Kungl. Maj:t, i den mån så erfordras med hänsyn till riksdagens kompetens, måtte för riksdagen framlägga de förslag, som krävas för denna omläggning av den ekonomiska politiken.»

Beträffande motiveringen för motionerna får utskottet hänvisa till motionen I: 298.

Utskottet. I Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslås en förlängning av den provisoriska lagstiftningen rörande riksbankens sedelutgivning för tiden 1 juli 1952—30 juni 1953. Enligt lagförslaget må riksbanken utgiva sedlar till ett belopp av högst 4 800 miljoner kronor. Det nuvarande maximibeloppet utgör 4 400 miljoner kronor. Utskottet har icke någon erinran mot den föreslagna utvidgningen av riksbankens sedelutgivningsrätt i avvaktan på att en mera definitiv reglering av sedelutgivningsrätten på längre sikt kommer till stånd som ett resultat av den nu pågående utredningen i ämnet. Utskottet tillstyrker alltså bifall till propositionen. I anledning av under förarbetena till lagförslaget gjorda uttalanden av såväl utredningsmännen som fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret rörande riksbankens bundenhet av ett i författning fastställt maximibelopp för sedelmängden vill utskottet — med anslutning till vad departementschefen anfört — uttala, att det är riksbankens uppgift att inom ramen för av riksdagen meddelade direktiv tillvarata de möjligheter som kunna stå riksbanken till buds för att förhindra att ett överskridande av maximibeloppet skall behöva ifrågakomma.

Utskottet har ansett sig böra i anslutning till handläggningen av den föreliggande propositionen samt de likalydande motionerna I: 298 och II: 390 behandla frågan om riktlinjerna för den ekonomiska politiken, med särskilt avseende å den fortsatta valuta- och penningpolitiken.

Det aktuella ekonomiska lägets karaktär belyses i den nyligen framlagda, som bilaga till Kungl. Maj:ts proposition nr 233 fogade, reviderade nationalbudgeten för år 1952. De reviderade nationalbudgetkalkylerna ge vid handen, att en viss förskjutning i det allmänna konjunkturläget inträtt sedan årsskiftet 1951/52, då den preliminära nationalbudgeten gjordes upp. Redan vid den tidpunkten förelågo avmattningstendenser inom vissa delar av näringslivet. Det dominerande draget var likväl en utpräglad vinstkonjunktur. Avmattningstendenserna synas nu ha förstärkts. Detta får delvis ses mot bakgrunden av att den internationella ekonomiska utvecklingen under den hittillsvarande delen av året på viktiga områden kännetecknats av tendenser till konjunkturavmattning. På råvarumarknaderna ha priserna sålunda varit vikande. Råvaruindices ha visat en kontinuerlig nedgång sedan januari i år efter att under senare delen av 1951 ha legat relativt stabila med smärre förskjutningar i bägge riktningar. Det är dock

vanskligt att bedöma, i vad mån denna tendens till en vikande internationell konjunktur är av mer varaktig natur. Man får icke bortse från att avmattningstendenserna i den internationella ekonomien kunna vara av tillfällig art och närmast utgöra en paus inför en ny fas av inflationistisk utveckling, uppbyggen av successivt ökande upprustning.

Dämpningen av den inhemska konjunkturen utgör vidare ett resultat av den förda ekonomiska stabiliseringspolitiken. Denna politik har som sitt främsta syfte haft att motverka överkonjunkturen inom näringslivet. Särskilt synes under den senaste tiden den restriktiva kreditpolitik, som förts i enlighet med den mellan riksbanken och kreditinstituten träffade överenskommelsen, ha spelat en roll för neddämpning av expansionstendenserna i den interna ekonomien.

Den föreliggande nationalbudgeten ger ett siffermässigt uttryck för den inträdda konjunkturavmattningen. Kalkylen visar på ett efterfrågeunderskott av storleksordningen 1 miljard kronor. Såsom nationalbudgetdelegationen framhållit, framstår detta efterfrågeunderskott närmast som ett uttryck för den nedtoning av konjunkturen som eftersträvas för att åstadkomma ökad stabilitet på arbetsmarknaden och förstärkt hållfasthet mot prisstegringstendenser. Såsom av särskilt intresse vill utskottet erinra om de överväganden, som i nationalbudgetkalkylen skett beträffande utrikeshandeln och investeringsområdet. I fråga om utrikeshandeln ha nya uppskattningar gjorts i fråga om både exporten och importen, framför allt med avseende å prisantagandena. Sålunda har räknats med att bytesrelationerna gentemot utlandet under år 1952 skola försämras med 2 procent i förhållande till 1951. Risker anses dock föreligga för att exportpriserna i fortsättningen skola falla snabbare än importpriserna. Med hänsyn härtill har man i den reviderade nationalbudgeten utgått från att valutareserven kommer att förbli praktiskt taget oförändrad under innevarande år. Vidare förtjänar uppmärksammas, att man beträffande investeringsområdet räknar med att kreditåtstramningen och övriga ekonomisk-politiska ingripanden i stabiliseringssyfte samt den allmänna konjunkturavmattningen leda till en försvagning av investeringsviljan jämfört med vad som kunde bedömas vid årsskiftet. I den reviderade nationalbudgeten har sålunda ökningen av investeringsvolymen under 1952 nedjusterats till 4 procent jämfört med 5 procent i den preliminära nationalbudgeten.

En dämpning av de inflationistiskt betonade expansionstendenserna i den svenska ekonomien har sålunda inträtt, och det ekonomiska läget måste betecknas såsom i flera avseenden förändrat i jämförelse med föregående år. Den av vinstkonjunkturen närda, extremt uppdrivna investeringsviljan har mattats, sparandet har av tillgängliga uppgifter att döma undergått en icke oväsentlig ökning, en tydlig tendens till försäljningssvårigheter och en köparnas marknad föreligger. Vidare ha riskerna minskat för att den internationella prisutvecklingen skall komma att förorsaka

en ytterligare uppdrivning av den svenska prisnivån under innevarande år. Den inflationsdrivande vinstkonjunkturen har dämpats, och föreliggande beräkningar tyda på att en viss stabilisering av prisläget kan emotas. De anförda omständigheterna ge vid handen, att gynnsammare förutsättningar nu inträtt för att uppnå en relativ stabilitet i fråga om priser och inkomster efter det senaste årets kraftiga förskjutning i penningvärdet. Det synes icke uteslutet, att avmattningstendenserna rent av kunna leda till en negativ löneglidning under innevarande år och till att det i vissa fall på grund av rådande köpmotstånd icke visar sig möjligt att taga ut de priser som i och för sig kunde vara kostnadsmissigt motiverade. Det är dock ännu för tidigt att avgöra, om den inträdda förändringen i läget ger uttryck för en mera definitiv förbättring av den samhällsekonomiska balansen. Den fortsatta utvecklingen är svårbedömlig. Utvecklingen kan gå i en mera deciderat konjunkturdämpande riktning. Å andra sidan föreligger fortfarande risker för en inflationistisk utveckling. Den ekonomiska politiken måste därför innefatta en beredskap för bägge alternativen. Skulle utvecklingen gestaltas enligt det förstnämnda alternativet, aktualiseras frågan om en avveckling av vissa av de åtgärder som vidtagits inom den ekonomiska politiken i stabiliseringssyfte. Vidare framstår i en dylik situation kravet på en effektiv arbetsmarknadspolitik med särskild styrka. Detta är emellertid fallet redan i nuvarande läge, där vissa sektorer av näringslivet ha utsatts för sysselsättningssvårigheter, under det att andra delar fortfarande ha högkonjunktur och brist på arbetskraft. I denna situation är det av vikt att en överföring av arbetskraft kan ske till de näringsgrenar, där knapphet på arbetskraft fortfarande är rådande.

Såsom nyss antytts, måste man dock alltjämt räkna med risker för en inflationistisk utveckling genom en successiv uppdrivning av priser och löner. Det bör emellertid framhållas, att den ekonomiska utvecklingen i vårt land under den tid som nu med någon säkerhet kan bedömas i mera avgörande grad än tidigare är beroende av våra egna åtgöranden. Under det förflutna året har ju den primära kraften i den svenska pris- och lönestegringen legat i inflytelserna utifrån. Med den delvis förändrade konjunkturbild som nu utgestaltats ha förutsättningarna för en intern ekonomisk stabilisering uppenbarligen i väsentlig grad förstärkts. Å andra sidan måste den uppnådda balansförbättringen ännu bedömas vara labil. Framtiden rymmer så betydande risker för en självständig pris- och inkomststegring av inflationistisk natur, att det enligt utskottets mening icke skulle vara försvarbart att, med utgångspunkt från en bedömning av dagens läge, genomföra uppmjukningar i den hittills förda ekonomiska politiken. Den inträdda konjunkturdämpningen kan icke anses vara så djupgående och av så allmän räckvidd, att den skulle kunna motivera en i avgörande hänseenden ändrad ekonomisk politik. De hittillsvarande riktlinjerna för den ekonomiska politiken böra därför enligt utskottet alltjämt

utgöra grundvalen för stabiliseringssträvandena i vårt land. Det är av väsentlig vikt att förhindra en ytterligare pris- och kostnadsuppdrivning. En dylik skulle kunna framkalla betydande svårigheter för vårt land att hävda sig i den internationella konkurrensen, varigenom vår utrikeshandel skulle inskränkas och sålunda vår rörelsefrihet på valutaområdet ytterligare begränsas. Utskottet har tidigare, senast i utlåtande nr 4 vid årets riksdag, starkt understrukit vikten av att en tillräcklig valutareserv uppbygges för att möjliggöra en önskvärd rörelsefrihet inom utrikeshandeln. Med hänsyn härtill finner utskottet det betänkligt, att man nu i nationalbudgeten icke anser sig böra räkna med någon ökning av valutareserven under innevarande år. Utskottet vill ånyo starkt framhålla betydelsen av att valutareserven uppbringas till att motsvara en mera betryggande andel av vår årsimport än vad som för närvarande är fallet och vill därjämte uttala önskemålet om en även ur kvalitativ synpunkt lämpligare sammansättning av valutareserven.

Utskottet vill härefter övergå till att behandla läget på kreditmarknaden och riktlinjerna för riksbankens penningpolitiska verksamhet. Utskottet vill i samband härmed nämna, att riksbankschefen och riksgäldsdirektören vid föredragningar inför utskottet lämnat redogörelser för den senaste utvecklingen inom förevarande område.

I sitt utlåtande nr 4 vid årets riksdag angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning redogjorde utskottet för den vid månadskiftet januari—februari detta år träffade överenskommelsen mellan riksbanken och kreditinstituten angående riktlinjerna för den fortsatta kreditpolitiken. Utskottet uttalade därvid bland annat, att man syntes kunna räkna med att genom överenskommelsen skulle åstadkommas en kraftig kreditåtstramande effekt. Det vore emellertid ännu för tidigt att närmare bedöma verkningarna för näringslivet därav. Utskottet framhöll dock, att det icke torde råda någon tvekan om att betydande svårigheter kunde uppstå för vissa företag och sektorer inom näringslivet till följd av kreditinskränkningen. Det låge emellertid vikt uppå att de skärpta riktlinjerna för kreditgivningen fullföljdes konsekvent och att icke uppkommande svårigheter toges till intäkt för krav på uppmjukningar i kreditrestriktionerna. Utskottet uttalade även, att det vore av väsentlig betydelse för den fortsatta utvecklingen att riksbanken bidroge till ett positivt resultat genom att alltfort sträva efter att hålla penningmarknaden stram.

Under den gångna delen av året har en markant omsvängning i läget på penningmarknaden inträtt. Nettoresultatet av riksbankens transaktioner under tiden januari—april 1952 utgjorde en minskning av likviditeten på marknaden med icke mindre än 501 miljoner kronor jämfört med blott 2 miljoner kronor under motsvarande tid föregående år. Under årets tre första månader var indragningen av medel från marknaden än större eller

629 miljoner kronor, jämfört med 201 miljoner kronor under samma tid året innan. Utvecklingen under april månad medförde emellertid ett likviditetstillskott med 128 miljoner kronor, vilket dock var avsevärt lägre än under april 1951, då likviditetsökningen uppgick till 198 miljoner kronor.

Utvecklingen inom riksgäldskontorets verksamhetsområde under årets fyra första månader kännetecknas av samma gynnsamma inriktning som under fjolåret, vilken närmare belystes i utskottets utlåtande nr 4 vid årets riksdag. Budgetöverskottet och prisutjämningsavgifterna ha härvid spelat en avgörande roll. Av statskontoret återbetalda kassaförstärkningar samt prisutjämningsavgifter uppgå under sagda tid till ett sammanlagt belopp av 1 302 miljoner kronor. Härav ha tillhoppa 618 miljoner kronor kunnat disponeras för statsskuldminskning samt ökning av riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken. Jämsides härmed har statsskulden undergått en stark konsolidering. Den fonderade skulden har sålunda ökat med 527 miljoner kronor, under det att den tillfälliga sjunkit med icke mindre än 829 miljoner kronor. Härjämte har en förlängning av löptiderna på den tillfälliga statsskulden inträtt. Vad beträffar riksgäldskontorets verksamhet under nästa budgetår tyda föreliggande beräkningar på att den statliga sektorn kommer att — i likhet med vad fallet är under löpande budgetår — vara självförsörjande med kapital. Under förutsättning att det nu beräknade budgetöverskottet för budgetåret 1952/53 kan realiseras, skulle sålunda något behov för riksgäldskontoret att företaga upplåning på marknaden icke föreligga.

De anförda siffrorna ge uttryck för en betydande åtstramning på penningmarknaden. Utvecklingen har även lett till vissa förskjutningar i ränteläget och obligationskurserna. Återverkningarna på ränteläget av likviditetsåtstramningen ha emellertid i enlighet med den fastslagna målsättningen för räntepolitiken, vartill den gällande kreditöverenskommelsen ansluter sig, begränsats till de områden av kreditmarknaden, som ej äro av strategisk betydelse. Som bekant innebär överenskommelsen med kreditinstitutet en bindning av in-teckningslåneräntorna och andra långa räntor till vid tidpunkten för överenskommelsens träffande gällande räntesatser. Detta har också med kreditinstitutets medverkan kunnat ske. Å andra sidan kan man konstatera en viss ränteglidning på industrilån, växelkrediter etc. Denna ränteglidning torde uppgå till $\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$ procent och varierar med lånetypen. Denna ränteglidning har också medvetet accepterats av riksbanken. Av väsentlig vikt är emellertid att förhindra en sådan ränteglidning som kan medföra risker för en uppgång i in-teckningslåneräntan o. d. långa räntor.

Kursutvecklingen på obligationsmarknaden har sedan kreditöverenskommelsens ikraftträdande företett en successiv nedgång. Kursavmattningen har dock hållit sig inom ramen för vad man från riksbankens sida räknat med. Obligationsutbudet på börserna ha varit små och sporadiska. Riksban-

ken har icke under ifrågavarande tid företagit några obligationsköp på bör-
sen i kursstödjande syfte.

Enligt kreditöverenskommelsen skola affärsbankerna hålla en efter de-
ras storlek differentierad likviditet som i regel överstiger den nuvarande.
Överenskommelsen innebär vidare, att ökad inlåning ej skall läggas till
grund för ökad utlåning utan helt skall tagas i anspråk för att uppnå den
åsyftade likviditetsförstärkningen. Härutöver har man emellertid räknat
med att det på åtskilliga håll kan bli nödvändigt att avsevärt nedbringa
utlåningsvolymen.

Det kan nu konstateras, att det icke varit möjligt för affärsbankerna att
uppnå den förutsatta likviditetsförbättringen. Likviditeten har i stället un-
dergått en försämring. Åtstramningen på penningmarknaden har i själva
verket varit utomordentligt kraftig under den gångna delen av året. Här-
till har i hög grad medverkat såväl effekten av det betydande budgetöver-
skottet för löpande budgetår som inlevereringen av prisutjämningsavgifter
till riksgäldskontoret. Väsentliga belopp ha härigenom dragits ur markna-
den. Under januari—februari gick likviditetsutvecklingen ungefär såsom
förutsatts enligt kreditöverenskommelsen. Under mars månad inträffade
emellertid en likviditetsförsämring i affärsbankerna sammanhängande med
skatteuppbörden. Vid utgången av mars var bankernas likviditet ganska
svag. Belåning av obligationer skedde i viss omfattning från bankernas
sida. Utvecklingen under april har ej inneburit någon förbättring av läget.
Affärsbankerna ha måst sälja skattkammarväxlar till betydande belopp
till riksbanken, men de ha ändock icke kunnat ernå en tillfredsställande
kassaställning. Det ansträngda likviditetsläget under april betingades fram-
för allt av att betydande fyllnadsinbetalningar av skatt då ägde rum. Det
må ytterligare nämnas, att rediskontering av växlar nyligen skett hos riks-
banken.

Det är tydligt att, om kreditåtstramningen ej genomförts, likviditetslä-
get för affärsbankerna nu skulle varit ännu mera ansträngt. Det förtjänar
framhållas, att affärsbankernas inlåning ökade under tiden juli 1951—mars
1952 med 789 miljoner kronor, jämfört med 541 miljoner kronor under
tiden juli 1950—mars 1951. Å andra sidan ökade utlåningen under först-
nämnda tidsperiod med allenast 438 miljoner kronor mot 1 163 miljoner
kronor under den sistnämnda perioden. Den anförda utvecklingen visar,
att åtstramningen borde ha satts in på ett ännu tidigare stadium. Det kan
emellertid ej förnekas, att vissa faktorer spelat en roll för likviditetsutveck-
lingen som varit ägnad att skärpa effekten av den genom kreditöverens-
kommelsen åstadkomna åtstramningen. Sålunda är det tydligt, att mark-
naden nu i hög grad fått kännning av indragningen av medel genom det
statliga budgetöverskottet och prisutjämningsavgifterna.

Från olika håll har framhållits angelägenheten av en effektiv kreditåt-
stramning. Utvecklingen på kreditmarknaden ger enligt utskottet icke an-

ledning att nu ompröva åtstramningspolitiken. Det torde kunna antagas, att den bristande likviditeten i banksystemet är av mera övergående art och att läget lättar längre fram, särskilt i och med att exportsäsongen inträder och valutorna därmed börja flyta in. Utskottet förutsätter, att riksbanken följer den fortsatta utvecklingen med största uppmärksamhet. Målsättningen bör alltjämt vara att affärsbankerna bära sträva efter att återställa och förbättra sitt likviditetsläge i enlighet med vad som förutsatts vid kreditöverenskommelsen. Den nu bedrivna kreditpolitiken bör därför i sina grundprinciper fullföljas. Den berörda likviditetsutvecklingen kan enligt utskottet icke tolkas som ett uttryck för att kraven på kreditinstituten ställts för högt och att marknadens medelsförsörjning borde tillgodoses på ett bättre sätt. Farhågor ha yppats för att även mycket legitima kreditbehov skulle löpa risk att icke kunna bli tillgodosedda på grund av den gällande kreditöverenskommelsen. Utan tvivel har den höjda pris- och lönenivån medfört ett ökat behov av rörelsemedel inom näringslivet, och det är därför också klart att ett ökat kreditbehov föreligger för normala, legitima ändamål. Man bör emellertid enligt utskottet räkna med att bankerna i första hand tillgodose de legitima kreditbehoven och att de i sådant syfte nedbringa krediterna för ändamål som icke te sig lika nödvändiga. Penningmarknaden bör därför alltjämt hållas stram, så att dylika krediter successivt kunna utmönstras. Några uppmjukningar i nu gällande kreditrestriktioner bära sålunda enligt utskottet icke ifrågakomma, utan den förda kreditpolitiken bör fullföljas konsekvent. Härigenom bör det bli möjligt för affärsbankerna att relativt snart återställa sin likviditet till ett rimligt läge.

Utskottet vill i anslutning till det föregående sammanfattningsvis framhålla, att den tidigare fastslagna målsättningen — upprätthållandet av ett stabilt penningvärde — alltjämt bör utgöra den allmänna riktlinjen för riksbankens penningpolitiska verksamhet. Riksbankens strävan bör sålunda vara att hålla penningmarknaden stram. En påspädning av marknadens likviditet bör icke ske annat än för tillfälliga situationer.

De riktlinjer, efter vilka den ekonomiska politiken bedrivs, utgöra en förening av generella metoder av finans- och penningpolitisk natur och av speciella regleringar. Avvägningen mellan dessa åtgärder kan naturligtvis alltid diskuteras. I de likalydande motionerna I:298 och II:390 har riktats kritik mot olika slag av regleringar, vilka ingå som ett led i den hittillsvarande ekonomiska politiken. Motionärerna äro av den uppfattningen, att ett ökat mått av frihet inom den ram, som anges av en med generella medel arbetande ekonomisk politik, skulle ge ett för det hela bättre resultat än nuvarande regleringar. En övergång till en friare ekonomi framstår därför enligt motionärerna såsom angelägen, och de anse att den redan nu bör planeras och successivt genomföras. Utskottet vill för sin del icke bestrida,

att regleringarna inom det ekonomiska livet kunna ur vissa synpunkter vara besvärande. En övergång till att i största möjliga utsträckning begagna generella metoder i den ekonomiska politiken är därför i och för sig önskvärd. Målet bör enligt utskottet vara att med tillämpning så långt möjligt av generellt verkande ekonomisk-politiska medel uppnå och vidmakthålla en samhällsekonomisk balans. Det sagda innebär å andra sidan icke, att det i dagens läge skulle vara välbetänkt att avskaffa de regleringar, som ingå som element i den nuvarande ekonomiska politiken. Detta skulle kunna framkalla betydande risker för ett återuppflammande av inflationistiska tendenser. Därmed skulle hela resultatet av den förda stabiliseringspolitiken kunna gå till spillo. Försiktigheten bjuder därför enligt utskottet, att man successivt och i takt med det ekonomiska lägets förbättring vidtager de uppmjukningar av regleringarna inom samhällsekonomin, som kunna finnas möjliga.

Å andra sidan torde det med den konjunkturbild, som präglar det nuvarande läget, förhålla sig så, att vissa detaljregleringar spela en mindre självständig roll i den ekonomiska politiken än vad fallet är i en mer utpräglad inflationskonjunktur. Sålunda synas kreditrestriktionerna och de i investeringsbegränsande syfte vidtagna finanspolitiska åtgärderna nu ha lett till en sådan försvagning av investeringsviljan, att den direkta investeringskontrollen tenderar att minska i betydelse som ekonomisk-politisk faktor när det gäller att motverka expansionstendenserna på investeringsområdet.

Vid en diskussion av frågan om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och om avvägningen mellan generella metoder och regleringar måste det slutligen betonas, att hela detta spörsmål måste bedömas mot bakgrunden av den fulla sysselsättningen med bevarat penningvärde såsom mål för den ekonomiska politiken i vårt land. Detta problemkomplex är för närvarande föremål för utredning. Det torde stå klart att denna målsättning ställer krav på en aktiv ekonomisk politik från samhällets sida på ett helt annat sätt än under tidigare skeden av den moderna ekonomiska utvecklingen.

Med vad utskottet sålunda anfört torde de föreliggande motionerna få anses besvarade. Utskottet är sålunda icke berett att tillstyrka bifall till motionärernas hemställan om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t i av motionärerna angivet syfte.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

- 1) bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 186;
- 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

3) anse de likalydande motionerna I:298 och II:390 besvarade genom vad utskottet ovan anfört och under 2) hemställt.

Stockholm den 15 maj 1952.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander, Werner, Johannesson*, Nordenson, Hansson* och Mossberger*;

från a n d r a kammaren: herrar Severin, Nilsson i Landskrona, Schmidt, Sköldin*, Fagerholm, Gavelin*, Jönsson i Rosshol* och Gustafson i Göteborg.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, Nordenson och Fagerholm*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

I Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslås en förnyad provisorisk lagstiftning rörande riksbankens sedelutgivning för tiden 1 juli 1952—30 juni 1953. Enligt lagförslaget må riksbanken utgiva sedlar till ett belopp av högst 4 800 miljoner kronor. Det nuvarande maximibeloppet utgör 4 400 miljoner kronor.

Utskottet konstaterar med beklagande, att den i propositionen nr 181 till fjolårets riksdag förebådade utredningen om riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt icke igångsattes förrän i mitten av november månad 1951. Den tid, som därefter stått till utredningsmännens förfogande, har varit för kort för att ett av utredningen framlagt förslag om definitiv lagstiftning i förevarande fråga skulle kunnat framläggas under vårsessionen vid 1952 års riksdag. Ett förlängt provisorium på detta centrala område av penningpolitiken är icke tillfredsställande och kan, såsom fullmäktige i riksgäldskontoret framhållit, vara ägnat att framkalla ogynnsamma verkningar. Än mer blir detta fallet om den provisoriska höjningen av sedelutgivningsrätten, såsom i propositionen föreslås, medgives utan att försök göres att konstruera något slags varningssignal som på ett tidigt stadium kan fästa den allmänna uppmärksamheten på vad som håller på att ske.

Under sådana förhållanden ligger det särskild vikt på att statsmakterna och riksbanken vidtaga effektiva åtgärder för penningvärdets upprätthållande och sålunda begränsa behovet av utvidgad sedelutgivningsrätt. Förutsatt att en sådan stabiliseringspolitik föres, vill utskottet inskränka sig till att i anledning av den i propositionen föreslagna ytterligare höjningen av maximibeloppet för riksbankens sedelutgivningsrätt att gälla för tiden 1 juli 1952—30 juni 1953 uttala att de principer som varit normerande för sedeltäckningen under provisorietiden icke få prejudicera den mera definitiva lagstiftningen på hithörande område. Utskottet har därför vid utformningen av riktlinjerna för penningpolitiken strävat att bringa dessa i överensstämmelse med lagstiftningen om sedelutgivningsrätten. En sådan samordning är en förutsättning för att riksbanken skall äga möjlighet att i god tid så påverka penningmarknaden, att de inflatoriska krafterna hållas tillbaka och frågan om en höjning av gränsen för sedelomloppet därmed icke behöver under nu berörda period aktualiseras genom sådana anspråk på sedelutgivningen, som ha sin grund i en försämring av penningvärdet. Det är utskottets förhoppning, att sedelutgivningen under det förlängda provisoriet skall hållas inom den gräns, som bestämmes av inre monetär balans, och därmed bereda väg för en definitiv lagstiftning, vilken kan ingå såsom ett led i strävandena att åter göra den svenska kronan till en fritt växlingsbar valuta.

Utskottet har ansett sig höra i anslutning till handläggningen av den föreliggande propositionen samt de likalydande motionerna I:298 och II:290 behandla frågan om riktlinjerna för den ekonomiska politiken, med särskilt avseende på den fortsatta valuta- och penningpolitiken.

Sedan årsskiftet 1951/52 ha på viktiga områden framträtt tendenser till en konjunkturavmattning. På råvarumarknaderna ha priserna sålunda varit vikande. Råvaruindices ha visat en kontinuerlig nedgång sedan januari i år, efter att under senare delen av 1951 ha legat relativt stabila med smärre förskjutningar i bägge riktningar. Det är dock vanskligt att bedöma i vad mån denna tendens till en vikande internationell konjunktur är av mer varaktig natur.

Den internationella utvecklingen har påverkat den inhemska konjunkturbilden. Denna har emellertid även fått sin prägel av en påtaglig och delvis häftig åtstramning på kreditmarknaden. Resultatet har blivit ett efterfrågeunderskott, som i sin tur åstadkommit bättre jämvikt på arbetsmarknaden och hållit tillbaka de prisstegringstendenser, som i och för sig kunnat utlösas av den sedan årsskiftet ytterligare ökade kostnadsnivån. Ett betydande köpmotstånd har gjort sig gällande. Detta har främst framträtt på den inhemska marknaden och återspeglas såväl i sjunkande produktion som minskad sysselsättning inom konsumtionsvaruindustrierna.

Den svenska kapitalvaruindustrien har däremot kunnat öka sin produk-

tion men har numera kännning av en växande konkurrens på exportmarknaderna. Alltjämt inregistreras dock på vissa håll brist på arbetskraft.

I fråga om utrikeshandeln ha nya uppskattningar gjorts i fråga om både exporten och importen, framför allt med avseende å prisantagandena. Sålunda har i den reviderade nationalbudgeten räknats med att bytesrelationerna gentemot utlandet under år 1952 skola försämrats med 2 procent i förhållande till 1951. Risker anses dock föreligga för att exportpriserna i fortsättningen skola falla snabbare än importpriserna.

Den allmänna konjunkturbilden är följaktligen splittrad. I Sverige råder visserligen ännu högkonjunktur, men en dämpning av de inflationistiskt betonade expansionstendenserna har inträtt, och det ekonomiska läget måste betecknas såsom i flera avseenden förändrat i jämförelse med föregående år. De anförda omständigheterna ge vid handen att gynnsammare förutsättningar nu inträtt för att uppnå en relativ stabilitet i fråga om priser och inkomster efter det senaste årets kraftiga förskjutning i penningvärdet. Den fortsatta utvecklingen är emellertid mer än vanligt svårbedömbär. Den kan gå i en mera deciderat konjunkturdämpande riktning. Å andra sidan föreligga fortfarande vissa risker för en inflationistisk utveckling. I ett dylikt läge framstår behovet av en smidig och realistisk samt för alla eventualiteter beredd ekonomisk politik som särskilt trängande. Speciellt framstår kravet på en effektiv arbetsmarknadspolitik med särskild styrka. Detta är emellertid fallet redan i nuvarande läge, där vissa sektorer av näringslivet ha utsatts för sysselsättningsvärigheter, under det att andra delar fortfarande ha högkonjunktur och brist på arbetskraft. I denna situation är det av vikt att en överföring av arbetskraft kan ske till de näringsgrenar, där knapphet på arbetskraft fortfarande är rådande. Det varselsystem, som införts av industriens centrala organisationer i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen, har här en viktig uppgift att fylla. Betydelsefullt är därjämte, att bostadsförsörjningen ordnas på smidigaste möjliga sätt för att underlätta en förflyttning av särskilt den gifta arbetskraften från överskotts- till bristområden. Det är även angeläget, att åtgärder för omskolning av arbetskraft i tid vidtagas. Utskottet har med tillfredsställelse erfarit, att anstalter härför träffats inom exempelvis textildistriktet och att härav redan föreligga positiva resultat.

Av den inom konjunkturinstitutet utförda analysen av pris- och kostnadsutvecklingen i Sverige framgår, att den relativa sänkning av den svenska pris- och arbetskostnadsnivån, som 1949 års devalvering medförde, praktiskt taget gått förlorad genom fjolårets och innevarande års inflationsrörelser. Det är följaktligen av väsentlig vikt att förhindra ytterligare pris- och kostnadsstegringar. Dylika skulle kunna framkalla betydande svårigheter för vårt land att hävda sig i den internationella konkurrensen, varigenom vår utrikeshandel skulle inskränkas och vår rörelsefrihet på valutaområdet sålunda ytterligare begränsas. Utskottet har tidigare, senast i ut-

låtande nr 4 vid årets riksdag, starkt understrukit vikten av att en tillräcklig valutareserv uppbygges för att möjliggöra en önskvärd rörelsefrihet inom utrikeshandeln. Med hänsyn härtill finner utskottet det betänkligt att man nu i nationalbudgeten icke anser sig böra räkna med någon ökning av valutareserven under innevarande år. Utskottet vill ånyo starkt framhålla betydelsen av att valutareserven uppbringas till att motsvara en mera betryggande andel av vår årsimport än vad som för närvarande är fallet och vill därvid särskilt understryka nödvändigheten av en även ur kvalitativ synpunkt lämpligare sammansättning av valutareserven. Vårt valutaproblem är i nuvarande läge främst ett problem om en något så när betryggande reserv av fritt användbara dollars och andra hårdvalutor. Detta förhållande ger speciellt eftertryck åt vad utskottet ovan anfört om vikten av en pris- och kostnadsutveckling inom landet som ej ytterligare försvagar vår internationella konkurrenskraft.

Strävandena att förhindra en ytterligare stegring av den allmänna kostnadsnivån — och i vissa fall även genomföra en sänkning av denna — kunna förverkligas, endast om den allmänna ekonomiska politiken bringas i samklang med företagarnas egen målsättning. En allmänt restriktiv ekonomisk politik är det nödvändiga underlaget för större återhållsamhet även inom näringslivet. Den ekonomiska politiken måste därför tills vidare alltjämt vara så kärv, att det blir uppenbart att statsmakterna och de penningvårdande instanserna icke ämna tillåta nya inflationsimpulser att slå igenom. Å andra sidan motiverar det förändrade läget en översyn av de i stabiliseringspolitiken ingående medlen. I första hand böra utmönstras sådana element, vilka ha en direkt hämmande inverkan på exportförmågan och produktionsviljan. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t ur denna synpunkt ägnar särskild uppmärksamhet åt bl. a. de utjämningsavgifter, som för närvarande utgå å skogsindustriens produkter. Vid utformningen av företagsbeskattningen måste hänsyn tagas till att en planmässig konsolidering, exempelvis genom tillräckliga avskrivningar, är en oundgänglig förutsättning för nedbringandet av de fasta kostnaderna.

Den ekonomiska politikens tyngdpunkt bör i rådande läge förskjutas från det fiskaliska till det penningpolitiska området. Med utgångspunkt härifrån övergår utskottet nu till att behandla läget på kreditmarknaden och riktlinjerna för riksbankens penningpolitiska verksamhet. Utskottet vill i samband därmed nämna, att riksbankschefen och riksgäldsdirektören inför utskottet lämnat redogörelser för den senaste händelseutvecklingen på förevarande områden. Under den gångna delen av året har en markant omsvängning i läget på penningmarknaden inträtt. Nettoresultatet av riksbankens transaktioner under tiden januari—april 1952 utgjorde en minskning av likviditeten på marknaden med icke mindre än 501 miljoner kronor jämfört med blott 2 miljoner kronor under motsvarande tid föregående år. Under årets tre första månader var indragningen av medel från

marknaden än större eller 629 miljoner kronor, jämfört med 201 miljoner kronor under samma tid året innan. Utvecklingen under april månad medförde emellertid ett likviditetstillskott med 128 miljoner kronor, vilket dock var avsevärt lägre än under april 1951, då likviditetsökningen uppgick till 198 miljoner kronor.

Dessa siffror ge uttryck för en mycket betydande åtstramning på kreditmarknaden. I enlighet med de yrkanden, som vid flera tidigare tillfällen reservationsvis framförts i bankoutskottet av hr Ewerlöf m. fl., skulle utskottet emellertid hava föredragit en politik med en anpassning av räntan över hela marknaden framför kvantitativa regleringar med en uppdelning av marknaden i en ur räntesynpunkt privilegierad och en ur samma synpunkt icke privilegierad sektor. Bortsett från de principiella synpunkter, som kunna läggas på en sådan diskriminering, har den medfört praktiska olägenheter, framför allt på obligationsmarknaden, vilken för närvarande i stort sett är stängd för nya emissioner. Utskottet finner det vara av synnerlig vikt, att försörjningen med krediter och betalningsmedel även fortsättningsvis hålles knapp, så länge konjunkturen och valutasituationen gör detta nödvändigt, men erinrar om det fullt legitima behov av ökade rörelsekrediter åtskilliga företag ha på grund av det höjda pris- och kostnadsläget. Skäl finnas för antagandet, att det allmänna likviditetsläget längre fram tenderar att lätta, särskilt i och med att exportsäsongen inträder med ett rikligare valutainflöde. Utskottet förutsätter, att riksbanken kommer att följa en sådan utveckling med största uppmärksamhet. En påspädning av marknadslikviditeten bör icke ske annat än för tillfälliga situationer. Vid fullgörandet av sin marknadsreglerande uppgift bör riksbanken åtnjuta största möjliga handlingsfrihet och icke hindras exempelvis av ett upprätthållande av den nuvarande konstlade klyvningen av kapitalmarknaden. Upprätthållandet av ett stabilt penningvärde bör vara det främsta målet för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

Som ovan framhållits förefaller den allmänna konjunkturbilden vara sådan att en ekonomisk politik som i huvudsak arbetar med automatiskt verkande, generella medel har de största utsikterna att ge ur allmän synpunkt tillfredsställande resultat. Målet måste vara att stabilisera priserna och att undvika störningar som kunna leda till försämrad eller försvagad ställning i förhållande till yttrevärlden och till allvarigare hinder för en hög och jämn sysselsättning.

Utskottet bedömer utsikterna att med penningpolitiska medel nå effekt som gynnsamma. Det fäster avgörande vikt vid målmedvetna ansträngningar i syfte att begränsa statens löpande utgifter och att koncentrera de statliga investeringarna på omedelbart nödvändiga och snabbt produktionsfrämjande ändamål. En snarast möjligt genomförd skattesänkning bör stimulera viljan till produktiva insatser och skapa ökat utrymme och ökad benägenhet för ett stigande enskilt och frivilligt sparande. Speciella åtgär-

der i syfte att bryta ett möjligen avtagande men dock existerande »sparmotstånd» äro synbarligen nödvändiga. Skatteingripanden som allvarligt kunna dämpa viljan till företagssparande eller begränsa utrymmet för det samma äro icke förenliga med lägets krav. Det är enligt utskottets mening väsentligt att en reell grund skapas för alla de investeringar som måste betraktas som ofrånkomliga för att bevara och öka det svenska produktionslivets förmåga att hävda sig i en hårdnande konkurrens till gagn för hela folkhushållet, icke minst för de stora löntagargrupperna.

Utskottet betraktar det enbart som en fördel att en politik efter dessa huvudlinjer begränsar statsmakternas nuvarande direkta inflytande över medborgarnas ekonomiska handlande. Det indirekta inflytandet, som fortfarande tämligen obeskuret finns kvar, måste anses tillfyllest för att påverka det ekonomiska klimatet.

Såsom framgår av det anförda anser utskottet att tiden nu är inne för en avveckling av huvuddelen av de direkta kontrollerna. Dessa hava tillkommit under förhållanden som ej äro jämförliga med nu rådande och helt motiverats med hänvisningar till extraordinära situationer. Det är av vikt att de ej förvandlas till instrument för en mera normal ekonomisk politik eller för ideologiskt inriktade strävanden.

En sådan avveckling av kvarvarande regleringar och kontroller som utskottet förutskickar måste emellertid ske successivt och taga viss tid i anspråk. Det är dock enligt utskottets mening angeläget att riksdagen ger till känna att den anser att avvecklingen bör komma till stånd, att den omedelbart bör påbörjas överallt där så ske kan och att den slutföres inom begränsad tid.

Särskilt yttrande

av herrar *Hansson, Schmidt* och *Gustafson* i Göteborg.

Den skildring och bedömning av det ekonomiska läget, som ges i bankoutskottets majoritets utlåtande, kunna vi i många avseenden men ej i alla ansluta oss till. Sällan synas så många svåra politiska och ekonomiska problem i olika delar av världen varit inflätade i varandra. Kombinationerna av de olika lösningar, som dessa problem kunna tänkas få, äro otaliga och kunna på olika — i vissa fall diametralt motsatta — sätt påverka den ekonomiska utvecklingen i vårt land. För att citera majoritetsutlåtandet: »Den fortsatta utvecklingen är svårbedömbär.»

På vissa enligt vår mening väsentliga punkter i majoritetsutlåtandet vilja vi emellertid göra några kommentarer, de må avse ett klarläggande, ett understrykande eller ett avståndstagande.

Efter senaste tidens prisfall på råvarumarknaden har inflytandet via importen för närvarande försvagats. Med reservation för vad som i början

² Bihang till riksdagens protokoll 1952. 8 saml. Nr 27.

sagts om den allmänna utvecklingen har det därför förunnats oss en paus till självrannsakan och insättande av egna krafter till stabilisering av det ekonomiska läget. Så har redan skett i form av den kreditåtstramning, varom riksbanken och affärsbankerna i början av detta år träffat överenskommelse. Tyvärr ha de kreditåtstramande åtgärderna kommit för sent; vi hänvisa därvidlag till våra uttalanden ej blott i förutnämnda utlåtande detta år utan även till vad vi framhöllo i bankoutskottets utlåtande nr 5 1951: »Genom att i så fall en åtstramning av penning- och kreditillgången kommit till stånd på ett tidigare stadium skulle dess effektivitet vuxit och därmed en dämpning av den alltför stora investeringsbenägenheten kunnat äga rum.» Vi konstatera, att man i majoritetsutlåtandet nu accepterar denna uppfattning. Tilläggas bör, att i det tillstånd näringslivet och arbetsmarknaden vid den tidpunkten befunno sig, hade dessa då lättare kunnat ta en kreditåtstramning liksom att densamma hade kunnat genomföras på ett smidigare sätt.

Den för sent insatta och därigenom i vissa avseenden onödigt hårt verkande kreditåtstramningen råkar nu sammanfalla med en konjunkturavmattning om vars längd och styrka man ej vågar göra några uttalanden. Ehuru väl någon mera väsentlig uppmjukning i kreditpolitiken ej kan motiveras i *dagens läge*, är det viktigt att ett beredskapsmoment inlägges i den ekonomiska politiken, så att en omläggning, i den mån detta erfordras, kan ske utan försening för att därmed undgå en icke önskvärd begränsning av den ekonomiska verksamheten i vårt land. En räntepolitik, som inte avstår från en viss rörlighet i räntenivån och därför kan smidigare anpassa sig till kreditvärdigheten och säkerhetens art, kan komma att visa sig vara ett verkningsfullt medel i en sådan omläggning. Bland annat skulle den överföring av arbetskraft som utskottsmajoriteten berör kunna underlättas.

Om, som utskottsmajoriteten framhållit, »en viss stabilisering av prisläget kan emotses», får man enligt vårt förmenande inte förbise, att relationen mellan priser och kostnader i Sverige och utlandet det senaste året undergått en ogynnsam utveckling. Det svenska näringslivets konkurrensförmåga på världsmarknaden har avtagit. Det framstår som en angelägen uppgift att utbreda insikter om dessa förhållanden. Tanken på exportavgifter, som framfördes i höstas, har tydligen ingen motivering i nuvarande läge. Tvärtom framstår en snar avveckling av existerande konjunkturutjämningsavgifter som välmotiverad.

Ovan har räntepolitikens roll i den ekonomiska politiken berörts. Det synes oss som om majoriteten i utskottet tagit väl lätt på med räntepolitiken sammanhängande problem. Den ränteglidning, som konstateras vis-à-vis industrilån och växelkrediter, har under tryck av konjunkturförändringen tagit sig uttryck även på aktiemarknaden, där avkastningen på förstklassiga bank- och industriaktiers nu noterade kurser stigit till en förhållandevis hög nivå. Den s. k. »grå marknadens» ökade betydelse och de för-

skjutningar i fråga om räntevillkoren, som där uppstå, få ej heller förbises. Beträffande dessa frågor hänvisas till tidigare uttalanden från vårt håll i anslutning till proposition nr 221/1951 med förslag till lag om räntereglering.

Vid upprepade tillfällen ha vi framhållit den ekonomiska orättvisa, som uppkommit genom penningvärdets fall, orättvisor som särskilt drabba många mindre motståndskraftiga. Vi tänka närmast på åldringar, många ensamstående kvinnor och omyndiga barn, vilka ej kunna göra sig delaktiga i den arbetsavtalens kompensation för ett fallande penningvärde, som tillkommer dem som tillhöra de arbetsföra årsklasserna. I regel ha dessa ej samma möjlighet att i stället för ren penningplacering göra sådana placeringar i sakvärden, som stå den förfarne eller store kapitalägaren till buds. Därför vilja vi ännu en gång understryka den avgörande vikten för landet i allmänhet och för dess näringsliv i synnerhet av att penningvärdet bevaras.
